

THE FAILURE OF UTOPIA IN ALDOUS HUXLEY'S NOVEL *THE ISLAND*

DËSHTIMI I UTOPISË NË ROMANIN *ISHULLI* TË ALDOUS HUXLEY

Emine SHABANI¹

^{1*} Department of Albanian Language and Literature, Faculty of Philology, University of Tetova

*Corresponding author e-mail: emine.shabani@unite.edu.mk

Abstract

The topic of this study is, a critique of existing social conditions and political systems and a warning of the negative consequences of utopian thought. The purpose of this research is to analyze the creation of the myth of the young man. This tendency distances literature from man as an individual, from the subject, who becomes the object of a dominant iconography and of a general codification of human character. The young man is one of the most contradictory projects in the political history of mankind, the purpose of which is to modulate, adapt, control, codify and program the theme and social progress in the function of predetermined interests.

The myth of the young man is part of a well-known paradigmatic model: ideology, family order, art, society, and morality forcibly imposed on the other as such. The term "superhuman" changes are often used in critical terms about dystopia to refer to the transcendence of human experience. The paradox can be explained by the example of the dual meaning of the words "wealth" and "poverty". In the novel *The Island* and other dystopian novels by various authors, Huxley compared economic wealth to spiritual poverty. Precisely because of the spiritual issue, was given a place on a pedestal on this island.

Keywords: *Utopia, dystopia, humanism, intellectual betrayal, etc.*

Përmbledhje

Tema e këtij studimi mëton, kritikën e kushteve ekzistuese shoqërore dhe sistemeve politike dhe paralajmërimin e pasojave negative të mendimit utopik. Qëllimi i këtij hulumtimi është të analizojë krijimin e mitit të njeriut të ri. Kjo prirje e distancon letërsinë nga njeriu si individ, nga subjekti, i cili bëhet objekt i një ikonografie sunduese dhe i një kodifikimi të përgjithshëm të karakterit njerëzor. Njeriu i ri është një nga projektet më kontradiktore në historinë politike të njerëzimit, qëllimi i të cilit është modulimi, përshtatja, kontrolli, kodifikimi dhe programimi i temës dhe përparimit shoqëror në funksion të interesave të paracaktuara.

Miti i njeriut të ri është pjesë e një modeli të njohur paradigmatic: ideologjia, rendi familjar, arti, shoqëria, morali i imponuar dhunshëm ndaj tjetrit si të tillë. Termi ndryshime "mbinjerëzore" përdoret shpesh në terma kritikë rreth distopisë për t'iu referuar transcendencës së përvojës njerëzore. Paradoksi mund të shpjegohet me shembullin e kuptimit të dyfishtë të fjalëve "pasuri" dhe "varfëri". Në romanin *Ishulli* dhe romanet tjera distopike të autorëve të ndryshëm Huxley, krahasoi pasurinë ekonomike me varfërinë shpirtërore. Pikërisht për shkak se shpirtërores i jepej një vend në pedestal në këtë ishull.

Fjalët kyçe: *Utopia, distopia, humanizmi, tradhtia intelektuale, etj.*

Hyrje

Bota e viteve 1950 la gjurmë në imagjinatën letrare të Huxley-t, e cila fokusohet në tema të lidhura me drogën, lëvizjen e hipikëve, budizmin dhe psikanalizën frojdiane ose Budistët Chan të shekullit IV - V pas Krishtit. Frojdzimi dhe feja budiste janë tema të rëndësishme në romanin *Më e mira e botëve* dhe Ishulli, të Aldous Huxleyit. Te *Më e mira e botëve*, doktrina frojdiane është një element thelbësor mbi të cilin mbështetet diktatura shkencore, dhe në romanin Ishulli një rëndësi të madhe ka besimi budist dhe nirvana e pallanëve mbi të cilat bazohet rendi utopik i Pallës. Ndërsa në veprën *Më e mira e botëve* vdekja e John-it të egër, shënon fundin e rendit të vjetër dhe triumfin e sistemit mbikombëtar, në veprën Ishulli, Rendengu me forcat e tij forcat ushtarake që pushtuan Pallën me ftesë të mbretëreshës Rani i japin fund rendit utopik.

Rezultatet dhe diskutimi

Pallanët, krijojnë një ekuilibër pothuajse të përsosur në marrëdhëniet ndërpersonale. Ata janë në gjendje të përfitojnë nga përparimi i shkencës pa dëmtuar jetën e tyre të brendshme shpirtërore. Banorët e Pallës ushqejnë individualitetin, praktikojnë adhurimin, ritualet fetare, bëjnë një jetë kolektive të ekuilibruar, duke arritur të mbrojnë zhvillimin e shpejtë teknik dhe shkencor dhe preokupimin e pjesës tjetër të botës me anën materiale të jetës. Ekuilibri shpirtëror i fëmijëve të vegjël është rezultat i edukimit të tyre shpirtëror dhe edukimit tjetër. Ata janë rritur në frymën e dashurisë për kafshët, njerëzit, të gjitha gjallesat, tokën, bimët, detin, malet, lumenjtë dhe gjithë natyrën.

Pallanët mësojnë se natyra e gjërave kërkon që njerëzit t'u përkushtohen me dashuri dhe respekt çdo forme natyrore. Dhuna është e ndaluar, sipas sistemit të tyre të vlerave morale dhe shpirtërore. Tradita e jetës harmonike shpirtërore dhe e kulturës fetare në Palla është ndërtaur dhe ushqyer gjatë një periudhe të gjatë kohore, si rezultat i punës së palodhur, mundit, energjive të mëdha, durimit dhe një përpjekjeje kolektive magjepsëse për përsosmëri shpirtërore. Sipas Erich Fromm në *Anatomy of Human Destruction*, etnologët argumentojnë se ndërsa kishte fise që nuk praktikonin dhunë, përpara se të shfaqeshin fise të tjera që ishin të dhunshme dhe agresive, me të cilët u ballafaquan ata dhe, kjo ndikoi dhe i detyroi ata ta mësojnë dhe praktikojnë dhunën, si formë mbrojtjeje përballë tyre.

Kjo harmoni e bukur në Pala përfundimisht shkatërron në mënyrë ironike vetë mbretëreshën e ishullit, e cila në vend që të mbrojë mbretërinë dhe popullin e saj, vepron në bazë të motivimit ekonomik dhe fton ushtrinë e vendit fqinj ta pushtojë mbretërinë e saj, duke ia dorëzuar Pallën regjimit ushtarak. Thomas Hobbes në kapitullin e pestë të Leviathan thotë se "*Perceptimi është më i rëndësishëm se sasia e fuqisë.*" (Hobbs 2004: 37) Me fjalë tjera, nëse mendojmë se dikush është më i fortë dhe më kompetent se ne, ne ndihmojmë duke krijuar hapësirë për manipulim, kanosje etj.

Pallasit ushqejnë fenë, shpresën dhe dashurinë, gjë që u sjell atyre harmoni. Fëmijët janë edukuar që të mos jenë egoistë. Planifikuesit besojnë se një fëmijë me një edukim të mirë, nuk do të bëjë gjëra të këqija dhe as nuk do ta lejojë veten të jetë subjekt i manipulimit. Në të kaluarën e Pallës kishte një elitë udhëheqëse, e cila krijoi një sistem vlerash të bazuar në jetën shpirtërore dhe vendosi detyrat mbi të drejtat. Ashtu si mbishkrimi i Akademisë së Platonit, "Kush nuk e njeh gjeometrinë, të mos hyjë këtu", i cili i ndihmoi njerëzit të mendojnë në mënyrë abstrakte dhe logjike, kështu sistemi i vendosur i vlerave i frymëzoi Pallanët të ndërtonin shkolla, laboratorë, teatro dhe institucione të tjera. Në fund të romanit, nënkuptohet se ushtria e mbretërisë Rendang do t'i japë fund kësaj mënyre jetese ose, siç shprehet Jung, "*Njeriu është një qenie konservatore, inerte dhe stereotipe që vetëm lëvizjet e mëdha mund të ndryshojnë.*" (Jung, 2006: 62)

Duke marrë parasysh presionet e jashtme, ose faktorët e jashtëm kulturor, shpirtëror e sidomos material, të cilët shpesh ndikojnë në sjelljen e njeriut, shtrohet pyetja se sa liri i mbetet njeriut për të menaxhuar jetën e tij. Në kontekstin e lirisë dhe përgjegjësisë njerëzore, Schopenhauer thotë: Liria intelektuale është rezultat i një mendjeje që ka një njohuri të qartë të motiveve abstrakte ose konkrete të veprimit. Kjo ndodh kur mendja nuk ndikohet, p.sh. nga pasione të skajshme ose substanca që do ta ndryshonin atë. (Schopenhauer 1999: 4).

Në kontekstin e lirisë morale dhe të ndërdijes, ai thotë: Liria morale është mungesa e domosdoshmërisë në veprimet e një personi. Fjala "e nevojshme" i referohet "asaj që pason në bazë të lejuar" - ndërsa të gjitha bazat e lejuara prodhojnë një veprim të domosdoshmërisë (pra të lejueshme), dhe kështu nuk ka mundësi që shkak të mos ketë një efekt - i cili përmban një veprim të lirë. Elementi [...] Çfarë është rezultat i mungesës së nevojës, do të thotë ekzistenca e diçkaje që nuk ka arsye dhe është krejtësisht arbitrare dhe e pandryshuar (liberum arbitrium indifferentiae, liria nuk ka efekt). (Schopenhauer, 1999: 4).

Ajo që bota sot e quan një iluzion, në shumicën e rasteve një etje shpirtërore, metafizike për t'u kënaqur. Një etje e tillë mund të shuhet me argëtim, drogë, alkool dhe mjete të tjera. Në rastin e ishullit Pala, etja shpirtërore shuhet përmes adhurimit fetar të Budës, pranimit të vdekjes me qetësi dhe dashuri, siç ndodh kur vdes gruaja e Dr. McPhail. Vdekja e Shantit është një shembull tjetër. Banorët e ishullit Palla, praktikojnë dashurinë, paqen, harmoninë, por në mënyrë të kujdesshme, pa prishur ekuilibrin shpirtëror, vlerësojnë dhe përdorin përparimin teknik dhe shkencor.

Në Palla dashuria është mbi të gjitha, pikërisht ashtu siç rekomandojnë psikologët më të shquar në botë. Thonë se njeriu duhet të dojë dhe të dashurohet. Njeriu përpiqet të mbushë etjen metafizike dhe boshllëkun shpirtëror duke besuar në një fuqi më të lartë, në një krijues. Pallanët e plotësojnë etjen e tyre shpirtërore me dashuri hyjnore, d.m.th. duke shprehur dashurinë e tyre për Budën, për njerëzit dhe për gjithçka që ekziston, atë materiale dhe shpirtërore, konkrete dhe abstrakte.

Utopia dhe rezistenca në romanin *Ishulli*

"*Sekreti qëndron në thelbin e asaj që mungon*", tha Henry James. (Todorov, 2000: 107) Në romanin *Ishulli* thelbi i mungesës, ajo që nuk thuhet por shfaqet, fillon me dialogun e Ranës dhe Will-it dhe më herët në bisedën e Muruganit dhe Will-it. Në terminologjinë e Umberto Eco-s, kjo quhet "strukturë e munguar". Ajo që mungon, ajo që kërkojmë është përgjigja e thelbit të veprës. Në romanin *Ishulli* është plani sekret për shkatërrimin e rendit shpirtëror, fizik, psikologjik, filozofik, ideologjik dhe shkencor të Pallës. Plani po zbatohet nga mbretëresha Rani, i mbështetur nga njerëz, qëllimi i të cilëve është të shfrytëzojnë burimet natyrore të ishullit, me fokus naftën.

Rendi minohet fillimisht nga brenda, me pretekstin se një urdhër i tillë prodhon mësimet imorale që përhapen nga instruktorët, priftërinjtë dhe njerëz të tjerë. Bisedat e Will-t me Muruganit dhe më pas me Ranin në spital, janë vendimtare për romanin, pasi parashikojnë ngjarjet që do të ndodhin në fund. Në dhomën e spitalit, dy personazhet mbretërore i zbulojnë Will-it planet sekrete dhe mënyrat ligjore dhe të tjera se si do t'i realizojnë ato. Will-i sheh shumë elementë interesantë dhe të diskutueshëm në sjelljen e mbretëreshës dhe djalit të saj.

Romani, i cili ka një përbërje unazore, fillon me një ngjarje fatkeqe, një ogur i keq, që është plagosja e Will-it me mbërritjen e tij në ishull dhe gjithashtu përfundon keq, me pushtimin e ishullit. Pushtimi nuk është i rastësishëm sepse Rani i dërgon mesazhe ndihme mbretërisë së Rendengut, e cila është marrësi i mesazhit dhe vepron sipas tij. Konteksti është "përbërësi bazë i çdo akti të komunikimit verbal." (Prince 2001: 63) Në këtë rast kemi kontekstin e referuesit të cilit i referohet mesazhi- pra zotit Aldehaid, mund të konkludohet se Rani po sfidon pushtimin e mbretërisë së Pallës.

Në bazë të kodit mbi të cilin është ndërtuar, romani ka një kod kulturor, pasi që shumica e ngjarjeve të rrëfyera janë pothuajse të panjohura, interesante, të çuditshme dhe utopike për shumicën e kulturave të popujve të botës. Struktura e jashtme e romanit përcjell përmbajtjen e romanit për utopinë e ishullit Palla, nga vitet 1950 kur mbretëria ishte në paqe dhe liri, deri në pushtimin e ishullit nga forcat e Rendangut. Skenat në fillim dhe në fund mbivendosen, duke u fokusuar në pamjen e fshatrave, qytetit, tempujve, njerëzve, veprës etj. Kjo mënyrë e hapjes dhe mbylljes së veprës, me të njëjtat shprehje dhe të njëjtat imazhe të natyrës, përbëjnë kompozimin unazor të romanit, me fokus utopinë e ishullit Palla, dënimi i të cilit është i paracaktuar.

Origjinaliteti i romanit Island qëndron në utopinë unike që na paraqet Huxley, e cila karakterizohet nga një filozofi tjetër për jetën e vendasve. Pallanët mendojnë ndryshe për jetën, familjen, martesën, dashurinë, konceptet filozofike dhe për fenë. Fryma humaniste dhe kolektive e anëtarëve të këtij komuniteti tërheq Will Farnaby-n sepse kultura e Pallanasve, është krejtësisht e ndryshme nga ajo perëndimore, si në planin familjar ashtu edhe në atë kolektiv e shoqëror. Sipas Philippe Selje, i cili i dallon mitet në disa detaje thelbësore, miti etnik shprehet si një mit etno-fetar. (Pazho, 2002: 168).

Përfundimi

Në sfondin e gjithë historisë utopike për jetën e banorëve të Pallës, në romanin *Ishulli*, ka elemente distopike, si një formë e fshehur dhe kundërshtim i utopisë, e cila, në fakt, në fund të romanit rrënohet nga pushtimi i forcave ushtarake të Rendangut. Tradhtia e këtij shteti-ishull, vjen nga vetë mbretëresha e tij Rana nga motive ekonomike, politike, racore dhe fetare.

Në veprën monumentale të Julien Benda-s, Tradhtia e intelektualëve, botuar për herë të parë në 1926 në Paris, ai përshkruan dhe dëshmon për të gjithë figurat madhore, që nga Sokrati e deri në fillim të shek. 20, për përfshirjen si Dante Alighieri, etj dhe mospërfshirjen direkte të disave prej tyre në jetën politike (Michelangelo, Da Vincci, Goethe, etj), por për mbrojtjen e të drejtave të popullit dhe popujve të tjerë nga padrejtësitë, dhuna, shfrytëzimi, mashtrimi, e skllavëria, me theks të veçantë Sokratin si qytetar i botës dhe debatin kritik të Michelangelo-s, ndaj Leonardo da Vinc-it, sepse ky i fundit nuk shqetësoj për vlimet e Firences në kohën e revoltës së madhe për lirinë e njerëzve nga kisha, e cila kishte monopolin e çdo gjëje në duar, përfshirë, mendimin dhe veprimin e lirë.

E thënë ndryshe, intelektualët e kanë detyrë morale të paktën verbalisht të reagojnë ndaj padrejtësive që ndodhin me popullin e tyre dhe çdo popull tjetër ashtu siç tha Sokrati, “Unë jam qytetar i botës, jo vetëm i popullit tim”, prandaj ai reagoi kundër çdo padrejtësie kudo që ndodhte. Dostojevski flet me gojën e të urtit Zosimea, që ju drejtohet vëllezërve Karamazov: Vëllezër, mos kini frikë nga mëkatet njerëzore, duajeni njeriun me mëkatet e tij, sepse ky imazh i bukur është kulmi i dashurisë tokësore. Duajini të gjitha krijesat e Perëndisë, madje të gjitha dhe çdo kokërr rëre. Duajeni çdo gjethë, çdo rreze të Zotit, duajini kafshët, duajini bimët, duajeni veten. Nëse doni gjithçka, do të zbuloni sekretin e Zotit në gjërat. Por kur të kuptoni njëherë, do të kuptoni çdo ditë shumë e më shumë për të. Dhe së fundmi, ju do ta doni të gjithë botën me dashuri të plotë kozmike. (Dostoevski, 1984: 473).

Referencat

- [1]. Huxley, A. (2006), *Brave New World*, New York, Harper Perennial Modern Classics, (US)
- [2]. Huxley, A. (2009), *Island*, Harper Perennial Modern Classics. (US).
- [3]. Андреев, Љ. (1991), Општа теорија на литературата, Скопје, Универзитетска печатница.
- [4]. Барт, Р. Амон, Ф. (1996), Теорија на прозата, Сигмапрес, Скопје.
- [5]. Боров, Ј. (2008), Естетика, Македонска реч, Скопје.
- [6]. Константинович, З. (1984), Увод у упоредно проучавање књижевности, Нолит, Београд.
- [7]. Лотман, Ј. (2005), Структурата на уметничкиот текст, Детска радост, Скопје.
- [8]. Пажо, Д. А. (2002), Општа и компаративна књижевност, Скопје.
- [9]. Тодоров, Ц. (1998), Поетика, Детска радост, Скопје.
- [10]. Шеврел, И. (2005), Компаративна литература, Детска радост, Скопје.
- [11]. Julien B. (2011), *Treason of the Intellectuals*, Transaction Publishers, New Brunswick (USA) and London, (U.K.), translated by Richard Aldington.
- [12]. Jung, C. (2006), *Psikologija analitike*, Fan Noli, Tiranë.
- [13]. Kant Immanuel, (1978), *Um i sloboda*, Nolit, Beograd.